

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu **Vztahy mezi EU a Čínou: úloha občanské společnosti**

(2006/C 110/12)

Dopisem ze dne 7. února 2005 požádalo britské předsednictví Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, aby vypracoval stanovisko ve věci *Vztahy mezi EU a Čínou: úloha občanské společnosti*.

Specializovaná sekce „Vnější vztahy“, která odpovídala za přípravu podkladů na uvedené téma, přijala stanovisko dne 20. února 2006. Zpravodajem byl pan Sharma, spoluzpravodajem pan Etty.

Na 425. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 15. a 16. března 2006 (jednání ze dne 15. března 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 93 hlasy pro, 2 hlasy proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Situace

1.1 Toto průzkumné stanovisko vzniklo na žádost předsednictví Spojeného království. Rozvoj strategického partnerství s Čínou představuje jednu z priorit britského předsednictví. Komisař Mandelson rovněž zdůraznil potřebu budování vztahů s Čínou na základě lidských práv a koncepce rozvinutější plurální občanské společnosti.

1.2 Evropská unie je založena na hodnotách společných všem jejím členským státům a tyto hodnoty stvrzuje a prosazuje ve svých vztazích se zbytkem světa. Mezi tyto hodnoty patří úcta k lidské důstojnosti, svobodě, demokracii, rovnosti, právnímu státu a lidským právům. Na základě těchto hodnot usiluje EU o budování partnerství s třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními či celosvětovými organizacemi, které s ní sdílejí zásady všeobecnosti a jednotnosti lidských práv a základních svobod.

1.3 Evropa má značný politický a hospodářský zájem na podpoře úspěšné transformace Číny ve stabilní, prosperující a otevřenou zemi plně přijímající zásady demokracie, svobodného trhu a právního státu.

1.4 Čína zažívá obzvláště rychlý hospodářský růst a strukturální změny společnosti, které přispívají k růstu příjmů určitých skupin obyvatelstva, ale ke kterým se s tím, jak byly méně zvýhodňované skupiny ponechány vlastnímu osudu, přidal růst nerovností v životních, zdravotních a pracovních podmínkách a kvalitě životního prostředí. Nedostatek kanálů, jejichž prostřednictvím by mohli utlačovaní legitimně a účinně formulovat svá práva a tužby, vede k posilování proudu sociální nespokojenosti, ohrožující naděje čínské vlády – plně sdílené Evropskou unií – na vybudování prosperující a harmonické společnosti.

1.5 Již dříve vyjádřil Výbor názor, že silná a nezávislá občanská společnost přispívá zásadním způsobem k řádné správě věcí veřejných a k politické, hospodářské a sociální

stabilitě. Toto přesvědčení Výboru potvrzují jeho styky s občanskou společností mimo EU, a to v rozvinutých i rozvojových zemích. Výbor proto obhájí rozvoj svobodných, nezávislých a reprezentativních nevládních organizací zaměstnavatelů, zaměstnanců, zemědělců, spotřebitelů, ochránců životního prostředí, družstev apod. Volá po právním rámci zaručujícím práva těchto organizací, po ratifikaci mezinárodních dokumentů upravujících tato práva a po jejich provádění v právu i v praxi. Tato zásadní hlediska jsou základem silného zájmu Výboru na spolupráci se zavedenými i nově vznikajícími prvky občanské společnosti v Číně. Výbor se bude v tomto ohledu snažit zapojit evropské federace organizací, které jsou ve Výboru zastoupeny.

1.6 Cílem tohoto stanoviska je přezkoumání povahy, funkce a pracovního rámce, v němž fungují čínské organizace občanské společnosti, a formulování doporučení směřujících k tomu, aby evropská a čínská občanská společnost mohly zlepšovat vztahy mezi EU a Čínou. Před stručným projednáním hlavních otázek by Výbor chtěl zdůraznit, že ke svým zjištěním bude dospívat v duchu vzájemné úcty. Jde-li o mezinárodní normy, kterými jsou vázány členské státy EU i Čína, porušení těchto norem nelze považovat za vnitřní záležitost země. V takových případech je respektování norem v právu i v praxi odpovědností, kterou mezinárodní společenství sdílí.

2. Obecné poznámky

2.1 Nevládní organizace (NGO)

2.1.1 Postavení NGO v Číně

2.1.1.1 NGO se v Číně rozvíjejí teprve od počátku reforem v roce 1978. Ke konci roku 2004 bylo v Číně 289 476 registrovaných NGO. Není známo, kolik z nich je natolik silných, aby se mohly stát partnerskými organizacemi institucí EU. Kromě toho v současné době působí v Číně odhadem 3 000-6 500 zahraničních NGO.

2.1.1.2 Čínská definice NGO zahrnuje organizace v sociální i hospodářské sféře, a proto jsou za NGO považována rovněž obchodní a průmyslová sdružení. Výbor má za to, že i když svazy zaměstnavatelů a odborové svazy nejsou nevládními organizacemi v úzkém slova smyslu, tvoří důležitou součást organizované občanské společnosti.

2.1.1.3 Čínské NGO se dělí na „společenské organizace“ s členskou základnou a na „soukromé nepodnikatelské jednotky“, což jsou neziskové organizace bez členské základny poskytující sociální služby, například soukromé školy a nemocnice.

2.1.1.4 Existuje osm velkých celostátních společenských organizací, které jsou často označovány jako „lidové organizace“ nebo „masové organizace“. Tyto organizace, mezi něž patří Všečínská federace odborů (VFO), Komunistická liga mládeže (KLM) a Všečínská federace žen (VFŽ) byly ve skutečnosti založeny státem a vykonávají některé jeho správní a jiné funkce. VFO, KLM a VFŽ fungují jako oddělení Komunistické strany pro pracující, mládež a ženy. Nazývají tyto organizace NGO je proto zavádějí.

2.1.1.5 Zákonná existence NGO je v Číně podmíněna jejich schválením a registrací Ministerstvem pro občanské záležitosti nebo jeho místním oddělením. Registraci NGO upravují tři předpisy:

— Nařízení o registraci a řízení sociálních organizací (1998),

— Přechodné nařízení o registraci a řízení soukromých nepodnikatelských jednotek (1998),

— Nařízení o řízení nadací (2004).

2.1.1.6 Platné předpisy registraci NGO ztěžují. Je tomu tak ze dvou hlavních důvodů:

— NGO jsou povinny získat „profesionální řídicí útvar“, který by působil jako jejich dozorcí orgán. O registraci může NGO požádat oddělení Ministerstva pro občanské záležitosti teprve po získání souhlasu od svého dozorcího orgánu. Dozorcím orgánem musí být státní instituce nebo organizace touto institucí pověřená. Rovněž se musí jednat o instituci nebo organizaci „relevantní“ pro činnost, jejichž výkon NGO zamýšlí, tj. kompetence instituce musí spadat do stejné oblasti jako činnost NGO. Například dozor nad literárními společnostmi by měl vykonávat odbor kultury, a nikoli školská komise. Na druhou stranu nejsou státní instituce povinny žádosti o záštitu od NGO v jejich oblasti přijímat. Odbor kultury může například odmítnout při-

jmout záštitu nad jakoukoliv literární společností, která usiluje o registraci.

— Ve stejné zeměpisné oblasti není povoleno působení více NGO se stejným posláním. Například působí-li již v Pekingu sdružení invalidů, nebude již v Pekingu povolena registrace žádného nového sdružení tohoto druhu.

2.1.1.7 V důsledku těchto pravidel se mnoho NGO na základní úrovni nemůže zaregistrovat, a to buď z toho důvodu, že nenaleznou státní instituci ochotnou působit jako jejich profesionální řídicí útvar, nebo protože v zeměpisné oblasti, kde si hodlají založit sídlo, již jsou zaregistrovány jiné NGO s podobným posláním. Některé NGO dosáhly zákonné existence tím, že se místo toho registrovaly u průmyslových a obchodních komor jako podniky, i když se věnují veřejně prospěšným činnostem a jsou neziskové.

2.1.1.8 Některé NGO se rovněž rozhodnou vůbec neregistrovat. I když neregistrace způsobuje protiprávnost jejich existence, mnohé takové organizace byly ušetřeny zásahů vlády, zejména z toho důvodu, že vláda považuje jejich činnost za neškodnou. Nezákonné postavení těchto NGO však znamená, že jsou obzvláště bezbranné vůči pravidelným vládním snahám o „očistění a nápravu“ nevládního sektoru. Existuje značné množství dokladů o tom, že čínské orgány v posledním roce vystupňovaly sledování a kontrolu činnosti takovýchto NGO v přesvědčení, že nepovolené nevládní organizace představují skutečné nebo potenciální protivládní organizace, a mohou se tedy stát destabilizační silou.

2.1.1.9 Výbor konstatuje, že v současné době je připravováno nové nařízení o NGO. Tento výnos bude mimo jiné poprvé vyžadovat registraci všech zahraničních NGO.

2.1.1.10 V Číně je často rozlišováno mezi „vládou řízenými“ a „lidovými“ NGO. Prvně jmenované (GONGO) jsou zakládány vládou a pobírají státní dotace. Jejich zaměstnanci jsou často na výplatní pásce státu a vedoucí pozice v nich obvykle obsazují penzionovaní vládní úředníci. Naproti tomu lidové NGO jsou zakládány jednotlivými občany a nepobírají žádné státní dotace. Jejich zaměstnanci nejsou státními zaměstnanci a pozice v jejich vrcholovém managementu nezastávají úředníci.

2.1.1.11 GONGO mají někdy lepší styky s vládou. Díky těmto stykům může vláda GONGO více důvěřovat a dávat jim volnější ruku, a tedy faktickou autonomii. Vládou řízené nevládní organizace mají rovněž lepší přístup k vládě a lepší šance podílet se na rozhodování.

2.1.1.12 Převážná většina lidových NGO nezdůrazňuje svoji nezávislost, a naopak usiluje o spolupráci s vládou. Během více než dvou desetiletí tržních reforem čínská vláda snížila přímý dozor nad hospodářskými a společenskými činnostmi, ovšem stále si v těchto oblastech zachovává rozhodující vliv. Žádná NGO nemůže hladce fungovat bez určitého stupně souhlasu a podpory ze strany vládních institucí a úředníků. Získání přístupu k vládě je jediným způsobem jak zajistit účinné fungování NGO, a proto si čínské NGO obecně váží přístupu k vládě a vlivu na ni více než nezávislosti na vládě, neboť jsou si vědomy, že vláda nad nimi stále drží moc a že tuto moc využije, překročí-li NGO určité hranice.

2.1.1.13 Čínská vláda sleduje při řízení NGO dva rozporné cíle. Na jednu stranu podporuje růst NGO, aby jim mohla předat některé úlohy, které v minulosti centrálního plánování plnila sama. Například doufá, že NGO převzou část břemene sociálního zabezpečení a pomohou zmobilizovat společenské zdroje, které by doplnily sociální výdaje vlády. Na druhou stranu se má vláda na pozoru před aktivismem NGO, vedoucím ke vzniku sociálních hnutí, která mohou být kritická k vládní politice a způsobovat nestabilitu. V důsledku toho provedla vláda během posledních dvou desítek let několik kampaní za „očišťení a nápravu“ nevládního sektoru, jejichž cílem bylo upevnění vládní kontroly nad činnostmi NGO, vždy když vláda pocítovala, že kontrolu ztrácí. Přes tyto pravidelné kampaně se nezastavil trend růstu a rozšiřování občanské společnosti, o kterém svědčí neustálý vzestup počtu NGO.

2.1.1.14 V oficiálních publikacích vláda uvádí, že práci stovek zahraničních NGO, působících v Číně ve více než dvaceti různých oblastech činnosti, usnadňuje tím, že jim umožňuje získat legální postavení.

Vláda však rovněž věnuje zahraničním NGO a jejich čínským partnerským organizacím značnou pozornost. Mnohé čínské NGO uvádějí, že se staly terčem ztřeštěných kontrol. Poukazují rovněž na skutečnost, že úřady v současné době považují za „citlivé“ otázky životního prostředí a vztahů mezi ženami a muži.

2.1.1.15 Hlavním vysvětlením vlády je, že sociální stabilita a budování „harmonické společnosti“ představují absolutní prioritu. Stejně důvody byly uváděny i při zatýkání disidentů a cenzuře internetu. Výbor konstatuje, že západní firmy prodaly Číně bezpečnostní nástroje a firewally na kontrolu a omezování svobody projevu a informací. Některé tyto firmy zašly tak daleko, že podepsaly závazky „dobrovolné disciplíny“, v nichž slibují dodržovat čínské cenzurní předpisy.

2.1.1.16 Je pozoruhodné, že přes široké rozšíření a častou diskutovanost tématu korupce v Číně se jim místní NGO dosud nezačaly zabývat.

2.1.1.17 Významné styky pěstují zahraniční i čínské NGO s akademickou sférou. Zahraniční NGO i Evropská komise s ní často spolupracují a podporují její výzkumné aktivity.

2.1.1.18 Kvetoucí komunitu NGO, činných při poskytování služeb i obhajobě práv, má i nadále Hongkong. V obou těchto oblastech udržuje Hongkong styky s NGO v sousedních oblastech pevninské Číny.

2.2 *Současná úloha občanské společnosti ve vztazích mezi EU a Čínou*

2.2.1 Jak EU, tak Čína deklarovaly záměr podporovat vzájemné styky mezi svými organizacemi občanské společnosti. Čínský poziční dokument k EU z roku 2003 uvádí, že „je třeba podporovat mezilidské výměny a výměny mezi nevládními organizacemi Číny a EU“.

2.2.2 Přestože se uskutečnily některé výměny mezi organizacemi občanské společnosti v EU a Číně, neměly dosud žádný významný vliv na dvoustranné vztahy. Ve stanovisku EHSV ke vztahům mezi EU a Čínou z roku 2003 jsou uvedena některá doporučení ohledně posílení dialogu mezi občanskými společnostmi. Například odstavec 4.7 obsahuje návrh, aby „EU podporovala a posilovala dialog mezi organizovanou občanskou společností a hospodářskými a sociálními zájmovými skupinami v Číně a EU o otázkách jako sociální spravedlnost (snižování chudoby, vztahy mezi ženami a muži, zvyšování participace, ochrana životního prostředí apod.) a aby tento dialog zahrnoval mj. také otázky lidských práv, dobré správy a politik vůči menšinám“.

2.2.3 V odstavci 4.14 se navrhuje, aby „budoucí návštěvy Hospodářského a sociálního výboru v Číně byly podobným způsobem jako návštěva v červnu 2002 využívány nejen k posílení styků s Hospodářským a sociálním výborem Číny, ale i k obnovování a rozšiřování styků s komunitou NGO v Číně (a zejména se svobodnými a nezávislými členy této obce) pracujícími např. v oblastech zdravotní péče a ochrany životního prostředí“.

2.2.4 V uvedených bodech nebylo dosud dosaženo žádného významného pokroku. Během návštěvy EHSV v Číně v říjnu 2005 podepsali předsedové EHSV a Hospodářského a sociálního výboru Číny dodatek ke Společnému prohlášení předsedů z roku 2002. Dodatek navrhuje ustavení mechanismu každoročních setkání za účelem zintenzivnění styků mezi občanskými společnostmi EU a Číny. Dále navrhuje, aby byl příští summit EU-Čína požádán o založení kulatého stolu občanské společnosti EU-Čína.

2.2.5 Tyto návrhy představují konkrétní kroky k posílení vazeb mezi občanskými společnostmi EU a Číny. Mohou potenciálně přispět k posílení úlohy občanské společnosti ve vztazích mezi EU a Čínou, „včetně zvláštních administrativních oblastí Hongkong a Macao“.

2.2.6 Práva pracujících a odborů, tripartita a vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli

2.2.7 Čínská legislativní úprava práv pracujících a odborů je mnohem více restriktivní než úprava činnosti NGO. Evropská komise, Evropský parlament a Výbor sám na tyto restriktce, porušující mezinárodní pracovní standardy, kterými jsou Čína i členské státy EU vázány, opakovaně upozorňují. Čína především pravidelně přestupuje mezinárodní standardy úmluv MOP č. 87 o svobodě sdružování a č. 98 o kolektivním vyjednávání.

2.2.8 Čínská vláda tvrdí, že na práva pracujících a odborů se vztahuje komplexní legislativní úprava, nicméně existuje vážný rozpor mezi právní úpravou a převládající praxí. Tento rozpor čínská vláda právě nedávno uznala. Výbor Všečínské shromáždění lidových zástupců nedávno zkoumal situaci ve 200 podnicích a dospěl k závěru, že v 80 % těchto podniků jsou vážně porušována zákonem zakotvená práva pracujících. Nejnaléhavější problémy se vyskytují v lehkém průmyslu, stavebnictví a těžbě.

2.2.9 Výbor má za to, že úplná diskuse o úloze občanské společnosti ve vztazích mezi EU a Čínou musí zahrnovat i diskusi o těchto problémech. Je důležité, aby Výbor vyjadřoval své názory na ně a předkládal návrhy na spolupráci mezi EU a Čínou v této oblasti, které by měly rovněž přispět k určitým zlepšením. Tyto návrhy by měly být zkoumány a projednávány v rámci spolupráce mezi EHSV a Hospodářským a sociálním výborem Číny.

2.2.10 Jako člen MOP musí Čína dodržovat práva stanovená v úmluvách č. 87 a č. 98. Tato práva jsou zakotvena ve Filadelfské deklaraci, která je součástí Ústavy MOP. Porušování těchto práv členskými státy, které ještě neratifikovaly úmluvy č. 87 a č. 98, může být předmětem jednání kontrolní soustavy MOP, konkrétněji Výboru pro svobodu sdružování spadajícího pod Správní radu. Tento výbor provádí přezkum na základě rozsáhlé judikatury týkající se svobody sdružování a kolektivního vyjednávání shromážděné během mnoha desítek let, která je všeobecně považována za výsledek objektivní, nestranné a nezávislé právní analýzy.

2.2.11 Čína byla v posledních několika letech opakovaně, někdy i silně, kritizována za porušování práv stanovených v úmluvách č. 87 a č. 98. Hlavní prvek nesouladu mezi čínskou právní úpravou činnosti odborů a úmluvou č. 87 představuje

odborový monopol zaručený Všečínské federaci odborů (VFO). Úmluva nevyklučuje existenci jediného odborového svazu zastupujícího zájmy pracujících, je-li to jejich přáním – to je s uvedeným standardem MOP zcela v souladu. V rozporu s Úmluvou je právní zakotvení odborového monopolu, které činí nezákonným úsilí pracujících usilujících o založení alternativní organizace mimo rámec VFO.

2.2.12 Odborový zákon rovněž vymezuje politickou orientaci jediného odborového svazu, mj. v ustanovení, že VFO pečuje o vedoucí úlohu Komunistické strany Číny. Zákon dále předepisuje zásadu „demokratického centralismu“, která je v čínské praxi zcela vzdálena jakémukoli demokratickému uspořádání.

2.2.13 V Číně neexistuje zákon o kolektivním vyjednávání. V platnosti jsou předpisy o kolektivních smlouvách, které neupravují vyjednávání, ale spíše konzultace. Za vhodný nástroj urovnávání rozdílů mezi zájmy pracujících a zaměstnavatelů je považována „kolektivní konzultace“. V těchto předpisech nejsou žádným způsobem zohledněny klíčové součásti Úmluvy MOP č. 98 o právu kolektivně vyjednat, například podpora kolektivního vyjednávání vládou a zásada, že strany vyjednávání nesmějí zasahovat do vnitřních věcí druhé strany.

2.2.14 Co se týče uplatňování práva organizovat se, v praxi nejsou v Číně povoleny žádné nezávislé odbory a veškeré snahy o jejich zakládání jsou tvrdě postihovány. Iničiátoři těchto snah bývají zatýkáni a většinou odsuzováni k trestům odnětí svobody, někdy bývají umísťováni do táborů „pracovní převychovy“ nebo do psychiatrických léčeben. Přes tuto represii je zřetelný trend ke kolektivním akcím mimo rámec VFO, včetně organizování aktivit. Nezávislí aktivisté a NGO napomáhající úsilí pracujících o obranu jejich zákonných práv hrají důležitou úlohu při podpoře právního státu v Číně, avšak během roku 2005 se dostávali pod zvýšený administrativní a policejní tlak.

S ohledem na uplatňování zákona z roku 1995 o kolektivních smlouvách v praxi uvádí výše zmíněná zpráva výboru Všečínské shromáždění lidových zástupců, že v 80 % podniků v soukromém sektoru nejsou uzavřeny smlouvy vyžadované zákonem. Tam, kde smlouva existuje, je obvykle uzavřena na dobu méně než jednoho roku. Smlouvy obsahují více článků o povinnostech pracujících než o jejich právech. Mírně lepší situace panuje podle zprávy ve státních podnicích.

2.2.15 Oblast práv pracujících, která je často veřejně diskutována v souvislosti s pracovními podmínkami, u nichž je aktivita odborů nedostatečná, představuje bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Známým příkladem je důlní průmysl.

2.2.16 Zde se jedná o zajímavou oblast diskuse a spolupráce při zkoumání možné úlohy občanské společnosti ve vztazích mezi EU a Čínou. Otázka bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je přirozeně něco jiného než otázka základních práv pracujících a odborů. Čína neratifikovala žádnou z příslušných úmluv MOP, a mnohé z nich nebyly ratifikovány dokonce ani členskými státy EU. Je však zřejmé, že pro uplatňování určitých ustanovení politik bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je důležité právo organizovat se.

2.2.17 V souvislosti s výše uvedeným Výbor vítá rozhodnutí čínské vlády jmenovat ve 24 000 čínských uhelných dolech 100 000 zástupců pro bezpečnost pracujících a její ochotu přispět k jejich proškolení.

2.2.18 Co se týče práv pracujících a odborů, zmínila Hospodářská a sociální rada OSN v odpovědi na první zprávu Číny o provádění Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech vedle zákazu práva organizovat se a nebezpečných pracovních podmínek mj. následující zásadní body, jimiž je znepokojena:

- diskriminace v práci a zaměstnání,
- využívání nucené práce jako nápravného opatření bez soudního příkazu, procesu a opravných prostředků,
- nebezpečná práce dětí,
- porušování práv pracovníků migrujících na vnitřním trhu práce,
- mzdy nedostačující k zajištění slušné životní úrovně, zejména v zemědělských oblastech, a stálý problém zadržování mezd, zejména ve stavebnictví.

2.3 Organizace hájící práva zaměstnavatelů

2.3.1 Úmluvy MOP č. 87 a č. 98 chrání nejen práva pracujících, ale i práva zaměstnavatelů. Od konce 90. let se Konfederace zaměstnavatelů Číny (KZČ) snaží osvojit si některé základní úlohy reprezentativní organizace zaměstnavatelů. Dosavadní pokroky jsou pomalé, ale není tomu tak v důsledku vládních zásahů. Hlavní příčiny velmi omezené úlohy KZČ představují malá finanční síla, nadvláda velkých státních podniků a absence systému vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, na kterém by se organizace mohla podílet. Pobočky zahraničních nadnárodních společností v KZČ nijak nefigurují.

2.3.2 Zdá se, že KZČ nesměruje k plnohodnotné reprezentaci zájmů svých členů. Má za to, že všechny zájmy v Číně je bezrozporně schopna zastupovat Strana, a v důsledku toho vymezuje svoji úlohu umírněným způsobem: usměrňovat své členy ke sledování vládních předpisů na makro- a mikroúrovni, přispívat k řešení specifických problémů a v případě potřeby žádat o spravedlivé zacházení. Stejně názory zastává i další velká organizace zaměstnavatelů, Všečínská federace průmyslu a obchodu.

Je ovšem zajímavé poznamenat, že celá řada nových organizací, například Všečínská federace vlastníků podniků, zastupuje zájmy tzv. „nových kapitalistů“. Dále existuje řada socioprofesionálních organizací zastupujících zájmy akademické sféry a profesních skupin, které zajišťují úzkou vazbu mezi profesionály a vládou a skýtají fórum k setkávání a diskusi o názorech a vývoji.

2.4 Vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a tripartita

2.4.1 Vzhledem k výše uvedenému musí Výbor zopakovat své obavy z pokračující a rostoucí sociální nespokojenosti a neklidu. Podle oficiálních údajů došlo v roce 2004 k cca 74 000 velkým protestům pracujících, do nichž bylo zapojeno přes 3,7 milionu osob. V roce 2003 vláda napočítala 58 000 akcí. Od roku 1994, kdy jich bylo 10 000, počet akcí neustále roste. Rozšíření sociálního neklidu představuje závažnou hrozbu stabilitě. Strana a vláda se zjevně stále domnívají, že udržování vysoké úrovně hospodářského růstu a zamýšlené úsilí o zmírnění nejkřiklavějších nerovností budou pro čínskou pracovní sílu přijatelné. Tím balancují na hraně mezi rychlým rozvojem a stabilitou.

2.4.2 Výbor zůstává přesvědčen, že jednu z klíčových záruk stabilní hospodářské transformace představuje včasný rozvoj moderní soustavy vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci se svobodnými a nezávislými aktéry. Základním kamenem této soustavy by se mohly stát skutečné tripartitní konzultace v souladu s definicí stanovenou v úmluvě MOP č. 144, založené na koncepci autonomie organizací pracujících a zaměstnavatelů.

2.4.3 Za současných podmínek může být úloha občanské společnosti v procesu směřujícím k vytvoření takovéto soustavy jen velmi omezená.

Na straně zaměstnavatelů by se v tomto procesu mohly více angažovat pobočky zahraničních nadnárodních společností a Evropská obchodní komora v Pekingu. Ty však dosud neprokázaly velké odhodlání. Určitou úlohu by snad mohl sehrát nástroj společenské odpovědnosti firem, o nějž projevila určitý zájem čínská vláda.

Odborové organizace v EU vykazují obecně váhavý postoj ke spolupráci s VFO, když se nezdá, že by tato organizace usilovala o vstup do arény zastupování zájmů svých členů. Existuje zájem podporovat v Číně aktivity směřující k osvětě mezi pracujícími o jejich právech, k jejich vzdělávání v oblastech jako bezpečnost a ochrana zdraví při práci a k poskytování právní pomoci pracujícím u soudů. Odborové organizace v EU někdy spolupracují s místními NGO. Mají-li tyto činnosti nakonec vést k vytvoření vhodné soustavy vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, představují teprve první (a nutně velmi omezené) kroky na velmi dlouhé cestě.

3. Závěry a doporučení

3.1 Je zřejmé, že pěstování účinného partnerství mezi občanskými společnostmi EU a Číny nebude snadné. Mezi oběma kulturami a politickými systémy panují značné rozdíly a dosud si příliš dobře nerozumíme. Vzhledem k tomu hrozí, že Čína bude na obavy EU reagovat slovy, že naše zkušenosti nejsou pro její situaci relevantní; snaha říkat Číně, že by měla být „více jako my“, se mine účinkem. Partnerství však bude prospěšné a musí být pěstováno.

3.2 EU potřebuje prohlubovat své porozumění složitému vývoji občanské společnosti v Číně. I když je důraz na spolupráci se skutečně nezávislými organizacemi občanské společnosti v Číně a na jejich podporu pochopitelný a měl by pokračovat, EU musí zohledňovat i skutečnost, že nejen vládou organizované, ale i lidové NGO mívají neformální vazby na vládu a přístupu k vládě přikládají větší důležitost než své vlastní nezávislosti. Evropská komise by měla i nadále zkoumat potenciál některých státem zřízených „masových organizací“, například Všečínské federace žen (VFŽ) pro podporu demokracie, lidských práv a právního státu v Číně. V posledních letech zahájily vládou řízené nevládní organizace (GONGO), masové organizace a jejich místní pobočky některé nové iniciativy a inovativní projekty na těchto frontách.

3.3 Proto doporučujeme, aby EU přijala přístup s více prioritami, v jehož rámci by spolupracovala s různými druhy NGO zároveň a spojovala se s nimi do různých podob partnerství, odrážejících jejich rozdílnou sílu a kompetenci. EU by rovněž měla rozšířit své styky s organizacemi občanské společnosti na regionální a místní úrovni.

Cílem doplňkové dohody o posílení spolupráce mezi Evropským hospodářským a sociálním výborem a Hospodářským a sociálním výborem Číny je zintenzivnění vzájemných pracovních vztahů zavedením každoročních setkání na úrovni předsedů s delegacemi obou stran složenými ze zástupců různých hospodářských a sociálních složek organizované občanské společnosti. Dohoda dále předpokládá společný postup směřující k pořádání summitu EU-Čína o ustavení dvojstranného kulatého stolu na základě stávající spolupráce mezi EHSV a jeho protějškem v Číně. Pro případ dosažení shody na tomto návrhu doporučujeme, aby se členy delegace na čínské straně staly nejen vládní organizace, ale i významní zástupci organizací občanské společnosti a aby měli delegáti možnost setkávat se paralelně s kulatými stoly i s nezávislými organizacemi občanské společnosti.

3.4 Pokud jde o právní stát v Číně, navrhovala řada zástupců občanské společnosti, kteří se setkali s delegací EHSV, aby se prioritou nestalo přijetí nových zákonů, ale spíše prosazování zákonů stávajících. Mnohé problémy a nedostatky správy, ochrany lidských práv a demokratizace lze připsat pohrdání stávajícími právními předpisy a jejich nedodržování. Proto doporučujeme, aby EU při obhajobě různých zlepšení

v těchto oblastech kladla větší důraz na potřebu dodržování stávajících zákonů. Úlohu EU při obhajobě práv můžeme posílit tím, že budeme od čínské vlády vyžadovat dodržování zákonů, které sama vydala.

3.5 EHSV si je vědom toho, že čínská vláda zůstává hluboce oddána zachování politické a sociální stability a obává se, že neomezená činnost NGO by mohla vést k destabilizaci. Doporučujeme, aby se EU i nadále snažila zdůrazňovat čínské vládě, že stabilita a živoucí občanská společnost nejsou vzájemně neslučitelné, pokud je dodržován právní stát. Může tak činit s využitím vlastních příkladů, zejména z nových členských států ve střední a východní Evropě, prokazujících čínské vládě, že vysoce rozvinutá občanská společnost může sloužit ke zlepšení správy a k posílení stability.

3.6 Vzhledem ke krajní citlivosti otázky pracujících v dnešní Číně nemusí být čínská vláda připravena uvolnit kontrolu organizací pracujících. Doufat, že čínská vláda uvolní sevření odborových organizací, můžeme pouze tehdy, bude-li v mezinárodním dialogu s Čínou systematicky tematizováno klíčové téma svobody sdružování.

3.7 Vzhledem k ochotě čínské vlády připustit vývoj obchodních a průmyslových sdružení doporučujeme EU využívat této příležitosti k tomu, aby pomáhala čínským obchodním a průmyslovým sdružením učit se ze zkušeností jejich evropských protějšků. Pozitivní vývoj v kterékoli složce občanské společnosti by se nakonec mohl přelít do složek ostatních.

3.8 V souvislosti s možným snižováním rozvojové pomoci EU Číně tvrdí jak vůdci čínských NGO, tak i zástupci zahraničních NGO v Číně, že EU by měla finanční podporu organizacím občanské společnosti v Číně udržet alespoň na stávající úrovni. Ze strany čínské vlády plyne organizacím občanské společnosti v současné době jen velmi malá finanční pomoc a nedostatečně rozvinuté je rovněž sponzorování činností NGO soukromým sektorem. Doporučujeme tedy, aby EU zvážila zachování nebo i zvýšení své finanční podpory organizacím občanské společnosti v Číně, při tom by však měla cíleně podporovat opatření, která přispívají k podpoře základních práv a práv zaměstnanců. EHSV vítá Komisi organizované a navrhované programy podpory občanské společnosti v Číně a doporučuje, aby EU zvážila zvýšení své finanční podpory organizacím občanské společnosti v Číně, ale zdůraznil by důležitost zahrnutí podpory organizacím na základní úrovni v podobě udělování malých grantů na základě zjednodušeného řízení pro podávání žádostí, včetně poskytování technické pomoci při vypracovávání příslušných žádostí.

3.9 Neméně důležité je pokračování podpory EU programům na budování kapacit čínských NGO. Doporučujeme, aby bylo vylepšeno uspořádání těchto programů tak, aby vyhovovaly zvláštním potřebám čínských NGO a aby s nimi byly konzultovány.

3.10 Zástupci čínské občanské společnosti rovněž tvrdí, že by EU měla využít svého vlivu k podpoře partnerství mezi NGO a vládou a mezi NGO a podniky v Číně. Měla by povzbuzovat čínskou vládu k tvorbě kanálů, jejichž prostřednictvím by NGO mohly vládě sdělovat své názory na veřejné otázky. Tímto tématem by se EU měla začít zabývat. Ve svém stanovisku k tématu vztahů mezi EU a Čínou z roku 2003 EHSV uvedl, že smysluplné zastupování zájmů nevládními organizacemi je možné pouze na základě svobody sdružování (odstavec 3.13). Přestože svoboda sdružování je v Číně v současné době omezoována, existuje prostor pro zvyšování účasti NGO na rozhodování. EU může čínské vládě a čínským NGO ukazovat, jak organizace občanské společnosti v Evropě vykonávají úlohy obhajoby práv, sledují práci vlády a poskytují vstupy do veřejné politiky, aby Čína mohla čerpat z evropských zkušeností pozitivní poznatky.

3.11 Čínské sdělovací prostředky hrají i přes nejrůznější omezení svobody tisku v posledních letech klíčovou úlohu při posilování růstu občanské společnosti. Doporučujeme, aby EU zkoumala způsoby, jak podpořit zachování aktivní úlohy sdělovacích prostředků v Číně, včetně případných výměnných návštěv novinářů mezi EU a Čínou.

3.12 EHSV uznává, že občanská společnost v Hongkongu hraje i nadále nezastupitelnou úlohu při obraně demokracie a lidských práv v Hongkongu a rovněž jako důležitý zdroj inspirace a podpory občanské společnosti v pevninské Číně. Doporučujeme udržovat styky a spolupráci s občanskou společností v Hongkongu.

3.13 Doporučujeme, aby EHSV a další příslušné organizace evropské občanské společnosti sledovaly a podporovaly Komisi

v její případné spolupráci s Evropským parlamentem a Hospodářskou a sociální radou Číny na řešení případů porušování lidských práv.

3.14 Ústředním prvkem spolupráce Výboru s Hospodářskou a sociální radou Číny v oblasti lidských práv by měla stát diskuse o právu organizovat se a právu kolektivně vyjednávat.

Komise musí nadále rozvíjet dialog s čínskou vládou s cílem pomoci jí překonat hlubokou nedůvěru k „protivládním organizacím“ a obavu z „efektu Solidarności“ či „barevných revolucí“. Komise by se měla pokusit vtisknout kladný obsah „různým druhům spolupráce s pracujícími“, které čínská vláda v rámci svého pozičního dokumentu k EU z října 2003 označila v návrzích v oblasti hospodářské spolupráce a obchodu za důležitý aspekt. Dobrou příležitostí k tomu by mohl představovat strukturální dialog mezi EU a Čínou v oblasti práce, zaměstnanosti a sociálních věcí, který byl rámcově dohodnut mezi komisařem Špidlou a čínským ministrem práce a sociálního zabezpečení. Výbor se podobně pokusí využít svých vlastních kontaktů s Hospodářskou a sociální radou Číny.

3.15 EHSV prozkoumá, jakou úlohu může v příspěvku zahraničních firem k rozvoji systému vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci v Číně sehrát společenská odpovědnost firem a mezinárodní kodexy jednání pro mnohonárodní podniky (zejména pokyny OECD).

Doporučujeme věnovat zvláštní pozornost úloze odborových organizací, organizací zaměstnavatelů a popřípadě NGO při podpoře bezpečnějších a zdravějších pracovních podmínek na pracovišti.

V Bruselu dne 15. března 2006.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND